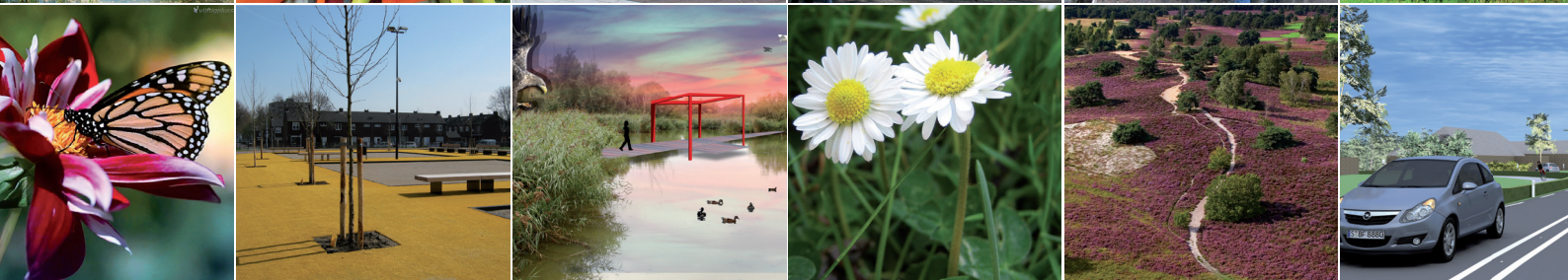

Landschapsplan GBT Brunssum

Opdrachtgever: Afvalzorg Grondstromen Limburg BV
Projectnr: CSO002
Datum: 26 september 2011

AFVALZORG BRUNSSUM

Landschapsplan Grootschalige Bodemtoepassing

Bestand : P:\prj100\CSO\002\rapp\20110926-CSO002-Landschapsplan
Afvalzorg BV-def.wpd

Project : CSO002

Gecontroleerd door :

September 2011

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Voornemen	1
1.2	Planvorming tot nu toe	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Beleidsanalyse	3
2.1	Rijksbeleid	3
2.2	Provinciaal beleid	4
2.2.1	Buitenring Parkstad Limburg	4
2.2.2	Provinciaal Omgevingsplan Limburg	4
2.2.3	Natuurbeheerplan Limburg	6
2.3	Regionaal beleid	7
2.3.1	Groenmetropool	7
2.3.2	Heidennatuurpark	7
2.4	Gemeentelijk beleid	8
2.4.1	Structuurvisie Brunssum	8
2.4.2	Gebiedsontwikkeling Oostflank Brunssum	9
3	Context plangebied	10
3.1	Historie	10
3.2	Natuurlijke omgeving	11
4	Functionele toepassing	13
4.1	Landschap	13
4.2	Natuurontwikkeling	14
4.3	Recreatief medegebruik	15
5	Conclusies	16
	Literatuur	17

Bijlagen

1	Ontwerp Landschapsplan Afvalzorg Brunssum	B-1
2	Rapport Natuurontwikkeling Brunssum. Herstel van historisch landschap	B-2

Afbeeldingenlijst

Afbeelding 1: Ligging van de bedrijfslocatie van Afvalzorg B.V. en het plangebied voor de natuurontwikkeling (bron topografische kaart: provincie Limburg).	1
Afbeelding 2: Ligging van de Natura2000-gebieden Brunssummerheide en Teverenerheide ten opzichte van het plangebied (bron: Natura2000 Viewer).	3
Afbeelding 3: Uitsnede uit de Groene-waardenkaart behorende bij het POL (bron: provincie Limburg, actualisatie 2011).	6
Afbeelding 4: Uitsnede uit het Natuurbeheerplan Limburg (bron: provincie Limburg).	6
Afbeelding 5: Natuurgebieden binnen het Heidennatuurpark en de gewenste verbindingen hiertussen (bron: Natuurmonumenten).	8
Afbeelding 6: Afbeelding 6: Structuurvisie Brunssum: huidige situatie groen en toekomstige ontwikkelingen.	9
Afbeelding 7: Historische kaart van het plangebied en de omgeving, omstreeks 1900 (bron: Grote Historische Topografische Atlas 1894-1926).	10
Afbeelding 8: Impressie van de huidige situatie in het plangebied (bron: Kragten).	11

1 Inleiding

1.1 Voornemen

Het bedrijf Afvalzorg B.V. is voornemens om op zijn bedrijfslocatie te Brunssum een natuurontwikkelingszone te realiseren (zie afbeelding 1). Afvalzorg wil dit doen middels een Grootschalige Bodemtoepassing (GBT), waarbij ze een voormalige delfstoffenwinplaats om wil vormen tot een landschappelijk en ecologisch waardevol gebied met daaraan gekoppeld een opwaardering van de recreatieve kwaliteit.

Afbeelding 1: Ligging van de bedrijfslocatie van Afvalzorg B.V. en het plangebied voor de natuurontwikkeling (bron topografische kaart: provincie Limburg).

Door gebruik te maken van een Grootschalige Bodemtoepassing (GBT) kan Afvalzorg een deel van haar terrein (12 ha) hoogwaardig afwerken en zorgen voor een landschappelijke inpassing van de rest van de bedrijfslocatie en een nieuw te ontwikkelen kleinschalig bedrijventerrein.

1.2 Planvorming tot nu toe

Reeds in 2004 heeft Afvalzorg een plan laten opstellen ten behoeve van de voorgenomen natuurontwikkeling door middel van grondrecycling (Natuurontwikkeling grondrecycling Brunssum - Nederlandschap, december 2004). Dit plan is gevolgd door het Werkplan natuurontwikkeling Brunssum (Nederlandschap, juni 2005).

Vervolgens is de planvorming enkele jaren vertraagd totdat de mogelijkheid ontstond om gebruik te maken van de GBT uit het Besluit Bodemkwaliteit (Bbk). Het Bbk heeft de plannen van Afvalzorg in feite ingehaald en de kans geboden om dit hier toe te passen. Om gebruik te kunnen maken van een GBT is een onderbouwd landschappelijk inpassingsplan vereist dat de 'nuttige toepassing' toelicht.

Een GBT dient een minimaal volume van 5.000m³ te omvatten en een minimale toepassingshoogte van 2 meter. Daarnaast vraagt artikel 35a uit het Bbk een onderbouwd landschappelijk plan waaruit blijkt dat er sprake is van een 'nuttige en constructieve toepassing' van de GBT.

Dit document bevat de vereiste ruimtelijke en functionele onderbouwing en bouwt voort op de fundamenteën die gelegd zijn in bovengenoemde plannen. Het is opgesteld door een landschapsarchitect in samenwerking met een ecooloog.

1.3 Leeswijzer

Het voorliggen rapport kent de volgende opbouw:

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het vigerend beleid dat van toepassing is op het plangebied en de directe omgeving. Het voornemen dient te passen binnen dit beleidskader.
- Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van het historisch gebruik en de natuurlijke omgeving van het plangebied opgenomen. Dit vormt de context waarbinnen de GBT dient plaats te vinden.
- De wijze waarop de GBT zal worden toegepast en de functionaliteit van deze toepassing zijn uiteengezet in hoofdstuk 4.
- Tenslotte worden in hoofdstuk 6 de conclusies ten aanzien van de GBT aangegeven.

2 Beleidsanalyse

De Grootchalige Bodemtoepassing dient te passen binnen het vigerend beleid en ontwikkelingen op rijks-, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau. Aan het van belang zijnde beleid wordt hier dan ook kort aandacht besteed.

2.1 Rijksbeleid

Gezien de ligging van het plangebied en de voorgenomen groene functie van de GBT dient aandacht uit te gaan naar het rijksbeleid ten aanzien van natuurbescherming. In de directe nabijheid van het plangebied zijn namelijk twee Natura2000-gebieden gelegen: bijzonder waardevolle natuurgebieden die beschermd zijn krachtens de Natuurbeschermingswet 1998. Het betreft de Brunssummerheide en de Teverenerheide (Duitsland). De ligging van deze beide gebieden ten opzichte van het plangebied is aangeduid in afbeelding 2.

Afbeelding 2: Ligging van de Natura2000-gebieden Brunssummerheide en Teverenerheide ten opzichte van het plangebied (bron: Natura2000 Viewer).

De Teverenerheide ligt direct ten oosten van het plangebied. Het gebied bestaat met name uit bos en relatief grote, diepe plassen. Ook kruidenrijke vegetaties met heide zijn aanwezig. Direct grenzend of op korte afstand van het plangebied zijn twee grote plassen gelegen: de Mosamsee aan de noordgrens van het plangebied en de Katarinensee aan de oostgrens van het plangebied. De Teverenerheide is specifiek aangewezen voor de doelsoorten kamsalamander, nachtzwaluw, zwarte specht, boomleeuwerik, blauwborst en wespandief en diverse trekvogels die periodiek van het gebied gebruik maken.

De Brunssummerheide bevindt zich zuidelijk van het plangebied; dit Natura2000-gebied grenst niet direct aan het plangebied. Bijzonder is hier het brongebied van de Rode Beek, waar vochtige heiden en zelfs actief hoogveen voorkomen. Ook droge heide en (veen)bos maakt onderdeel uit van de Brunssummerheide. Karakteristiek voor dit natuurgebied is het uitgesproken reliëf: over korte afstanden kunnen hoogteverschillen tot 25-30 meter optreden. De Brunssummerheide kent als doelsoorten eveneens de kamsalamander en daarnaast de Spaanse vlag (vlindersoort).

Op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn ruimtelijke ontwikkelingen binnen of in de nabijheid van Natura2000-gebieden die negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen van de beschermde gebieden, niet toegestaan.

2.2 Provinciaal beleid

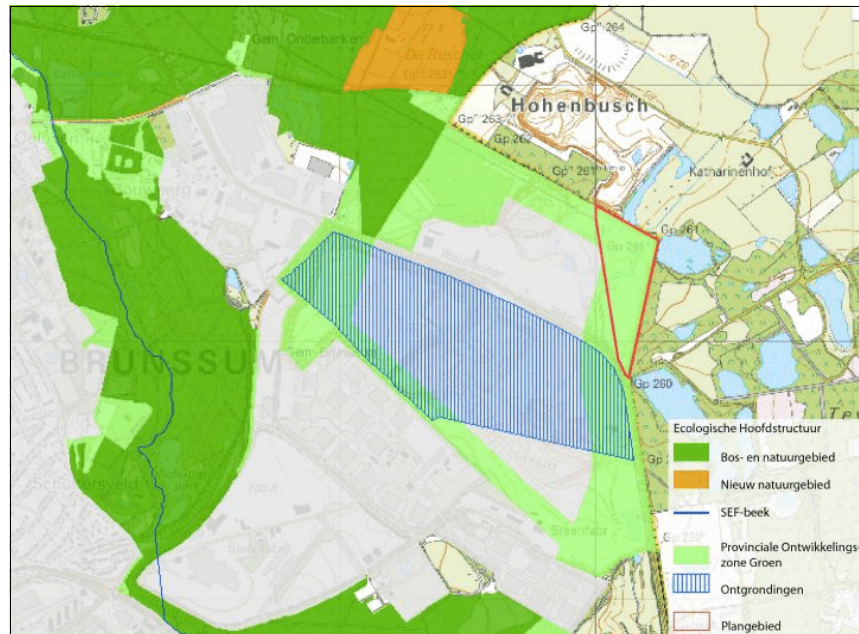
Van belang voor de Grootschalige Bodemtoepassing zijn de ontwikkeling van de Buitenring Parkstad Limburg, het Provinciaal Omgevingsplan Limburg en het Natuurbeheerplan.

2.2.1 Buitenring Parkstad Limburg

De Buitenring Parkstad Limburg zal een volledige ringweg gaan vormen rondom de regio Parkstad Limburg. De hierbij betrokken gemeenten zijn Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Onderbanken en Schinnen. Bij de aanleg van de Buitenring zal grond vrijkomen, zullen bedrijven verplaatst moeten worden en zullen er waarschijnlijk natuurwaarden gecompenseerd moeten worden. De omgeving van, en de locatie van Afvalzorg zelf, zijn in beeld om bovenstaande zaken op te lossen.

2.2.2 Provinciaal Omgevingsplan Limburg

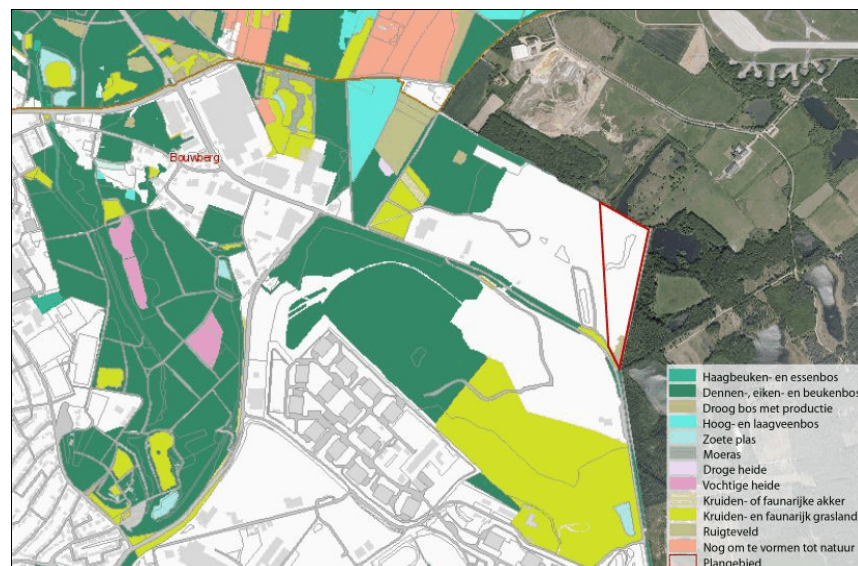
Het Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL; actualisatie 2011) vormt als het ware een structuurvisie, milieubeleidsplan, waterhuishoudingsplan en een verkeer- en vervoersplan ineen. Voor het plangebied is met name de Groene Waardenkaart van het POL van belang. Op deze kaart is te zien dat het plangebied is aangewezen als Provinciale Ontwikkelingszone Groen (POG; zie afbeelding 3 op de volgende pagina). Ook de aangrenzende gronden hebben deze gebiedscategorie toegewezen gekregen. De POG vormt samen met de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die op landelijke schaal is aangewezen, de groene structuur van Limburg. Binnen de POG dienen ruimtelijke ontwikkelingen met name gericht te zijn op versterking en ontwikkeling van landschappelijke en ecologische waarden. Daaraan gekoppeld is ook het behouden van een goede (extensieve) toeristisch-recreatieve structuur een van de doelstellingen binnen de POG en gaat aandacht uit naar ontwikkeling van robuuste watersystemen. Op deze wijze vormt de POG een buffer rond de natuur binnen de EHS. Percelen die zijn aangewezen als POG kennen in veel gevallen nog geen of weinig natuurwaarden. Dit geldt ook voor het plangebied. Om daadwerkelijk te kunnen fungeren als buffer rond de EHS, is ontwikkeling van natuurwaarden hier gewenst.

Afbeelding 3: Uitsnede uit de Groene-waardenkaart behorende bij het POL (bron: provincie Limburg, actualisatie 2011).

2.2.3 Natuurbeheerplan Limburg

Voor de POG en de EHS zijn in het Natuurbeheerplan Limburg beheertypen geformuleerd. Ondanks dat het plangebied is aangewezen als POG, is in het Natuurbeheerplan geen beheertype geformuleerd voor het plangebied (zie afbeelding 4). Alleen voor het meest zuidoostelijke deel van het plangebied is het beheertype ruigteveld toegekend. Direct langs de Waubacherweg is kruiden- en faunarijk grasland gelegen.

Afbeelding 4: Uitsnede uit het Natuurbeheerplan Limburg (bron: provincie Limburg).

2.3 Regionaal beleid

Gemeente Brunssum, waarbinnen het plangebied gelegen is, bevindt zich aan de grens met Duitsland. Het is dan ook niet verwonderlijk dat binnen de gemeente grensoverschrijdende initiatieven worden ontplooid. Twee belangrijke initiatieven voor het plangebied zijn de projecten Groenmetropool en Heidenatuurpark.

2.3.1 Groenmetropool

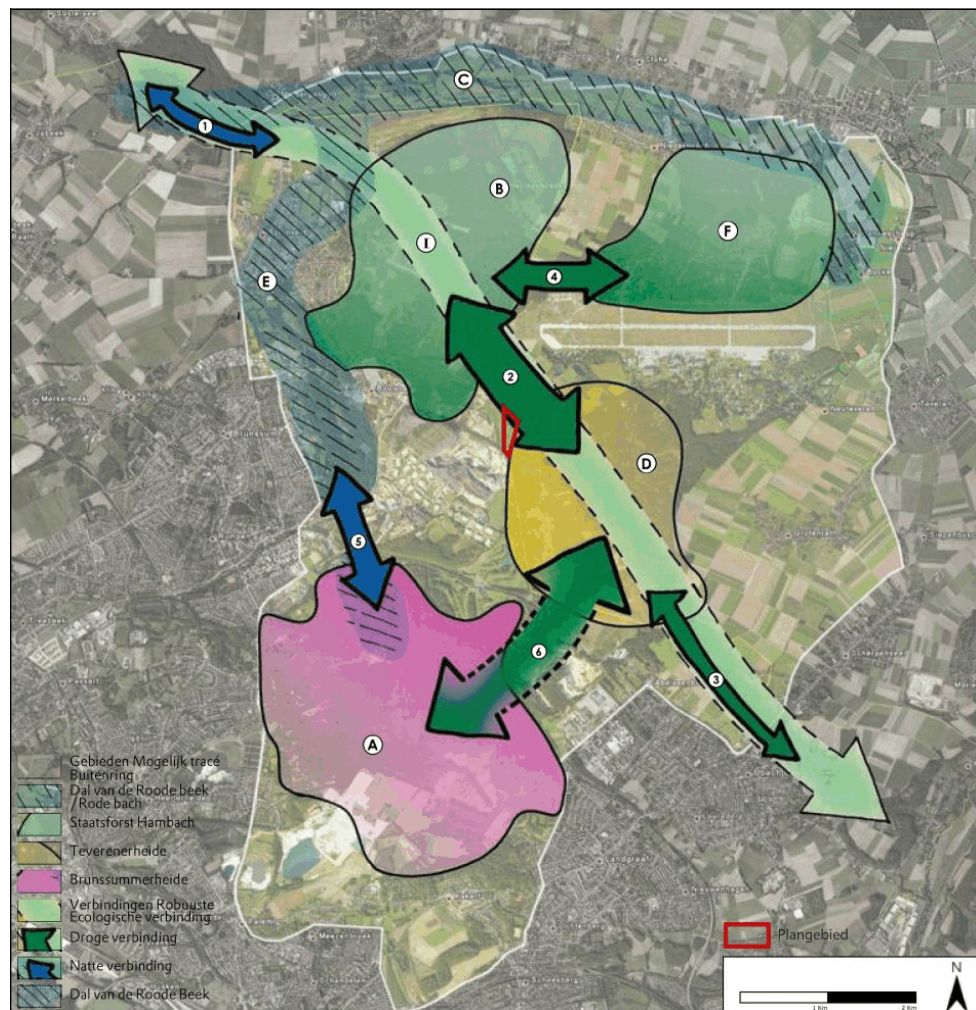
Het project Groenmetropool is een gezamenlijk initiatief van vijftientig partners, waaronder gemeenten, Kreise en toeristenbureaus in België, Nederland en Duitsland. Deze partners, gesitueerd in de drielandenregio rond Aken, delen een gemeenschappelijk industrieel (mijnbouw)verleden. Gezamenlijk zoeken de partners naar nieuwe impulsen op het gebied van toerisme, technologie en wetenschap. De regio dient hiermee wederom een sterke eigen identiteit te ontwikkelen. Als eerste - zichtbare - infrastructuur van de Groenmetropool zijn in 2008 een recreatieve fiets- en autoroute door het gebied geopend.

Brunssum maakt onderdeel uit van de Groenmetropool. Het plangebied en de omgeving hiervan is in het verleden sterk getekend door de mijnbouw. Nieuwe ontwikkelingen kunnen hier dus bijdragen aan de opwaardering van de identiteit van de regio.

2.3.2 Heidenatuurpark

Voortkomend uit het project Groenmetropool is het project Heidenatuurpark. Het doel van dit project is het verbinden van drie bijzondere natuurgebieden, namelijk de Teverener Heide, de Brunssummerheide en de Roode beek-Rode Bach, tot één grensoverschrijdend natuurgebied. Binnen dit project zijn diverse deelprojecten gestart/uitgevoerd om specifieke onderdelen van de natuurgebieden te ontwikkelen, herstellen of versterken. Ook wordt een grensoverschrijdend toeristisch-recreatief netwerk ontwikkeld.

Het plangebied is gelegen tussen de Schinveldse Bossen, die onderdeel vormen van het natuurgebied Roode beek binnen het Heidenatuurpark, en de Teverenerheide. Tussen deze beide natuurgebieden dient een ecologische verbinding gerealiseerd te worden (zie afbeelding 5 op de volgende pagina), zoals in de Ontwikkelingsvisie Heidenatuurpark van Natuurmonumenten is opgenomen. Het industrieterrein mijnberg Hendrik waarvan het plangebied onderdeel uitmaakt, wordt in deze ontwikkelingsvisie gezien als barrière tussen de gebieden in het Heidenatuurpark. Herontwikkeling van dit gebied wordt dan ook aangeduid als prioriteit. Voor de groeve aan de Duitse Reitweg, noordelijk van het plangebied, bestaan op de lange termijn eveneens plannen voor groene herinrichting, zodat deze locatie onderdeel kan vormen van de verbinding tussen Teverenerheide en Schinveldse Bossen (pijl 2 in afbeelding 5).

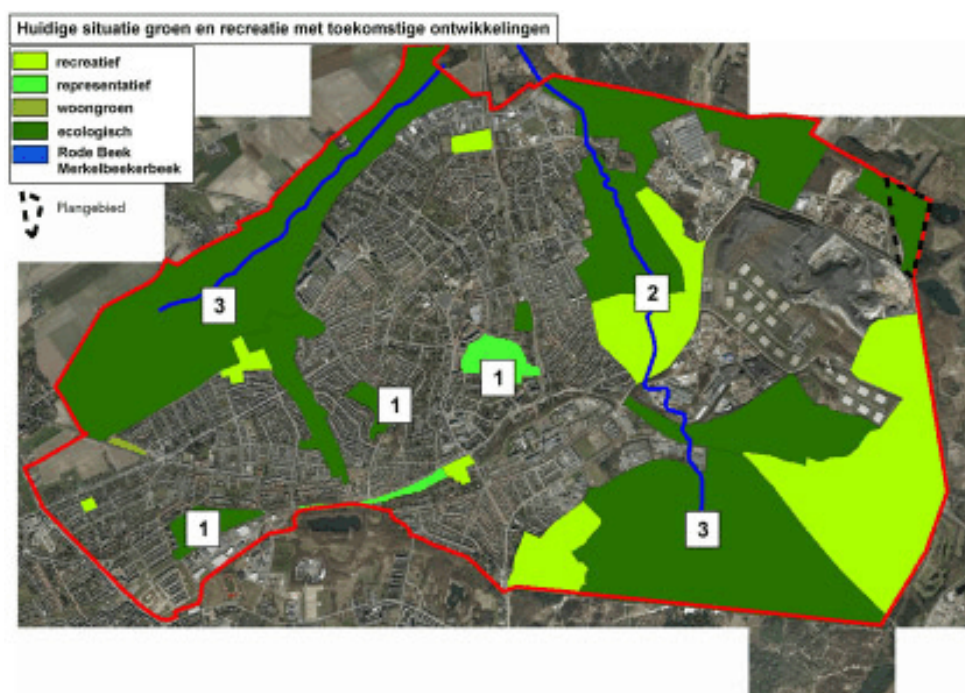
Afbeelding 5: Natuurgebieden binnen het Heidenatuurpark en de gewenste verbindingen hiertussen (bron: Natuurmonumenten).

2.4 Gemeentelijk beleid

Tenslotte zijn ook op gemeentelijke niveau verschillende beleidsdocumenten van belang voor de Grootschalige Bodemtoepassing in het plangebied. Het betreft de Structuurvisie van gemeente Brunssum en het beleidsdocument Gebiedsontwikkeling Oostflank Brunssum.

2.4.1 Structuurvisie Brunssum

In 2009 is de Structuurvisie van de gemeente Brunssum vastgesteld. De structuurvisie kent een vijftal hoofdthema's. Van die thema's zijn met name 'Werken' en 'Recreatie natuur en milieu' van belang voor de plannen van Afvalzorg. Voor Ora et Labora, het terrein waar Afvalzorg gevestigd is, wordt een revitalisering voorgesteld waarbij een kwaliteitsimpuls wordt beoogd. Daarbij wordt er ingezet op het behoud van bestaande bedrijven.

Afbeelding 6: Afbeelding 6: Structuurvisie Brunssum: huidige situatie groen en toekomstige ontwikkelingen.

Het thema Recreatie, natuur en milieu beoogt 'het versterken van de ecologische verbindingszones aan de oostzijde, met daaraan gekoppeld een opwaardering van de recreatieve kwaliteit'. In de Structuurvisie wordt het om te vormen onderdeel van het terrein van Afvalzorg reeds bestempeld als 'ecologisch groen'.

2.4.2 Gebiedsontwikkeling Oostflank Brunssum

De Oostflank is voor Brunssum een belangrijk ontwikkelingsgebied met een oppervlakte van circa 400 hectare. Ook regionaal is dit gebied geselecteerd als ontwikkelingsgebied, onderdeel uitmakend van de Structuurvisie Parkstad. Het is één van de weinige locaties waar nog structurele nieuwe ontwikkelingen kunnen plaatsvinden die van betekenis zijn voor de toekomst van Brunssum. Historisch gezien is de Oostflank altijd min of meer de achterzijde van Brunssum geweest, door het gebruik als stortplaats van mijnsteen, zand en grindwinning en laagwaardig milieugerelateerde bedrijvigheid die conflicteert met andere ruimtelijke functies. Brunssum wil een betere invulling geven aan het gebied, waarbij de nadruk ligt op herstel van het landschap, het verwijderen of inpassen van bepaalde functies, en het versterken van de natuur- en recreatiefuncties (waarbij ruimte is voor de vestiging van een grootschalige toeristische attractie) en van de werkgelegenheid die daarmee gepaard kan gaan. Daarnaast wordt ingezet op werkgelegenheid op het gebied van duurzame energie.

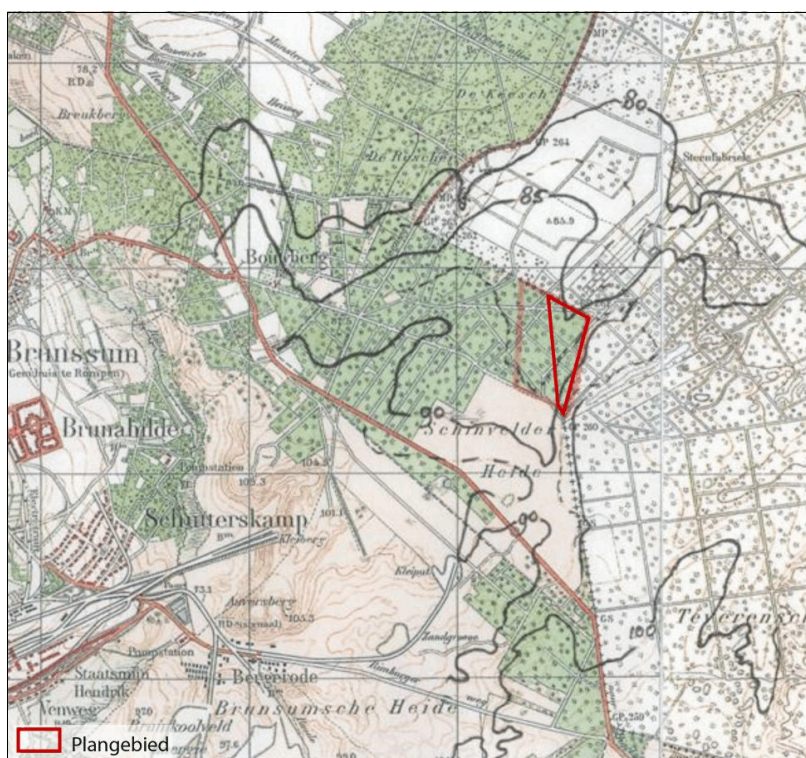
3 Context plangebied

In de inleiding is de topografische ligging van het plangebied aangeduid. Het plangebied maakt onderdeel uit van de bedrijfslocatie van Afvalzorg B.V. en grenst direct aan de Duitse grens. Het gehele terrein van Afvalzorg heeft een omvang van ca. 23 ha. In de toekomstige situatie zal ca. 12 ha van dit terrein omgevormd worden tot natuur en zal ca. 3 ha in gebruik genomen worden als 'bedrijventerrein in het groen'. De aanwezige hoogspanningsleiding vormt de scheiding tussen natuur en werken.

Het plangebied is momenteel (deels) in gebruik als opslag voor grond; deels ligt het terrein braak. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het historisch gebruik van het plangebied en de natuurlijke omgeving van het plangebied. Dit vormt de context voor de functionele toepassing.

3.1 Historie

In de natuurlijke situatie bestonden plangebied en omgeving eeuwenlang uit bossen. Het gebied kende veel meer relief dan dat het nu kent (zie afbeelding 6). Vanaf ca. 1850 is de mens het gebied in cultuur gaan brengen waarbij er veel heide is ontstaan. Na 1900 zijn het plangebied en de omgeving landschappelijk sterk verstoord door winning van grondstoffen uit groeves en mijnen en de latere opvulling met mijnsteen en grond.

Afbeelding 7: Historische kaart van het plangebied en de omgeving, omstreeks 1900 (bron: Grote Historische Topografische Atlas 1894-1926).

De voorgestelde hoogtes zoals Afvalzorg deze wil realiseren in het kader van de GBT passen bij de historische hoogteverschillen uit het plangebied (verschillen van 5-10m over een afstand van ca. 250m) en brengen het huidige terrein terug in een meer oorspronkelijke staat.

Een uitgebreide beschrijving van het historisch gebruik van het plangebied is opgenomen in het rapport 'Natuurontwikkeling Brunssum - Herstel van historisch landschap' (van Meekeren - Sliet Landschap, 2011), dat als bijlage is bijgevoegd.

3.2 Natuurlijke omgeving

Het plangebied is momenteel nog in gebruik door Afvalzorg als depotlocatie. Delen van het plangebied zijn daarom bedekt met zand- en grondhopen, andere delen zijn braakliggend of begroeid met ruderaale kruidenvegetaties. Slechts op een zeer klein deel van het terrein komt een natuurlijke, streekeigen vegetatie voor met soorten als brem, struikheide en boswilg. Opgaande bomen zijn aanwezig aan de zuid-, noord- en oostgrens van het plangebied. Het plangebied heeft een tamelijk nat karakter met enkele waterpartijen. Onderstaande foto's geven een impressie van het plangebied.

Afbeelding 8: Impressie van de huidige situatie in het plangebied (bron: Kragten).

De openheid van het gebied, in tegenstelling tot de bossen in de omgeving, maakt het gebied aantrekkelijk voor verschillende diersoorten. Het betreft veelal algemene soorten, zoals vos, haas en diverse muizensoorten. Echter ook voor minder algemene soorten kan het plangebied aantrekkelijk zijn als onderdeel van het leefgebied. Gedacht kan worden aan das, steenmarter, boomleeuwerik, kleine karekiet en rugstreeppad.

De laatstgenoemde soort, de rugstreeppad komt ook voor in het Natura2000-gebied Teverenerheide en kan binnen het plangebied profiteren van de pionierstadia in vegetatie en open water, die door het gebruik als depotlocatie in stand gehouden worden. De Teverenerheide vormt voor diverse diersoorten een aantrekkelijk leefgebied. Al eerder is de kamsalamander genoemd en verschillende vogelsoorten. Het gebied vormt ook leefgebied voor onder andere de das, poelkikker, zandhagedis, gladde slang, watervleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en diverse libellensoorten.

Ook de Brunssummerheide vormt leefgebied voor diverse bijzondere soorten. Het betreft een afwisselend gebied, wat weerspiegeld wordt in het voorkomen van soorten van verschillende milieus. Zo komen zandhagedis, gladde slang en nachtzwaluw voor in de drogere heide- en bosvegetaties en zijn beekoeverlibel, kamsalamander, rugstreeppad en poelkikker gebonden aan natte milieus.

De Schinveldse Bossen tenslotte, noordwestelijk van het plangebied gelegen, vormen eveneens een afwisselend gebied. Diverse bostypen, van hoog- en laagveenbos tot droge bossen komen hier voor. Naast verschillende al genoemde soorten, zoals das en steenmarter, vormen de Schinveldse bossen ook leefgebied voor boommarter, hazelworm en vinpootsalamander.

Duidelijk is, dat het plangebied gelegen is temidden van bijzondere natuurgebieden met een afwisseling in milieus en bijbehorende vegetaties en diersoorten. Voor enkele soorten is het plangebied nu reeds geschikt als leefgebied, meer kritische soorten vragen echter een meer natuurlijk en ongestoorder biotoop dan nu aanwezig is.

4 Functionele toepassing

De Grootschalige Bodemtoepassing op grond van het Besluit Bodemkwaliteit vereist een functionele toepassing van de te verwerken grond. Binnen het plangebied zal de functionele toepassing bestaan uit:

- Het afwerken en omvormen van een 12 ha. groot 'werklandschap' naar een gevarieerd natuurlijk landschap waarbij er een aantrekkelijke schil rondom het resterende terrein van Afvalzorg ontstaat.
- Het inpassen van een nieuw bedrijventerrein in een groen en geaccidenteerd landschap waarbij een meerwaarde voor het bedrijventerrein en voor de omgeving bewerkstelligd wordt.
- Het realiseren van een natuurlijke verbindingszone tussen drie grote natuurgebieden in de directe omgeving.
- Het realiseren van een nieuw natuurgebied waarbij een verloren gegaan geaccidenteerd landschap hersteld wordt.
- Het openstellen van het gebied voor extensieve recreatie in de vorm van een wandel-, ruiters- en/of fietsroute.

In de onderstaande paragrafen worden deze toepassingen nader toegelicht.

4.1 Landschap

Op het gebied van landschap wordt gerefereerd aan het historische landschap waar veel meer hoogteverschillen voorkwamen dan nu het geval is. Dit past goed bij de voorwaarden die de GBT stelt waarbij een minimale hoogte van 2 meter vereist is.

Door met grondlichamen, wallen en heuvels van verschillende omvang en hoogte te spelen wordt het oude reliëf teruggebracht en ontstaat een verassend landschap vol variatie; dit zorgt tevens voor verschillende biotopen en leefgebieden.

De voorgestelde hoogtes zoals Afvalzorg deze wil realiseren in het kader van de GBT zorgen er tevens voor dat er een meer natuurlijke overgang ontstaat tussen het plangebied en het lager gelegen Duitse achterland; de huidige harde overgang wordt enigszins verzacht.

In het ontwerp wordt voorgesteld om een soort vallei te realiseren met een grote afwisseling aan landschapselementen als poelen, bosschages, heide en kruidenrijke graslanden. De vallei helt in noordwestelijke richting en kent hoogteverschillen van 5 tot 10 meter over een afstand van 200 meter. De laagste punten van de vallei worden geschikt gemaakt om water vast te houden zodat hier natte situaties en poelen ontstaan. De strook onder de hoogspanningsleiding zal vrij blijven van opgaande beplanting. Door op deze wijze het - momenteel onaantrekkelijke - werklandschap gedeeltelijk te omkaderen, kan dit gebied blijven functioneren binnen een omgeving die getransformeerd wordt tot grootschalige recreatie- en leisurezone in een groene setting. De beoogde afwisseling maakt het voor recreanten een aantrekkelijk gebied om te verblijven. De primaire insteek van het plan is echter het realiseren van een natuurlijke verbindingszone tussen Schinveldse Bossen, Teverenerheide en Brunssummer Heide.

Het ontwerp is opgenomen in bijlage 1 van dit rapport.

4.2 Natuurontwikkeling

Zoals in het voorgaande hoofdstuk is geconcludeerd, is het plangebied gelegen tussen verschillende waardevolle natuurgebieden waar bijzondere soorten voorkomen. Het plangebied kan voor diverse soorten als verbindende schakel tussen deze gebieden dienen en de GBT biedt daarbij enkele belangrijke kansen.

Door de GBT is het mogelijk om in het plangebied sterke hoogteverschillen te creëren over korte afstanden. Een dergelijke vorming van het landschap zou anders alleen door extreme afgravingen tot stand gebracht kunnen worden. Het uitgesproken reliëf dat binnen het plangebied gerealiseerd wordt middels de GBT sluit aan bij de hoogteverschillen zoals deze voorkomen op de Brunsummerheide en in mindere mate ook op de Teverenerheide.

Binnen het plangebied kunnen door het ontstane reliëf op korte afstand van elkaar heel verschillende biotopen gerealiseerd worden. Belangrijk daarbij is dat het open karakter van het gebied grotendeels behouden zal blijven. Juist dit open karakter is waardevol met het oog op de omringende bossen. Soorten die gebonden zijn aan grazige vegetaties, heiden, en natte biotopen zullen binnen het plangebied geschikt leefgebied én migratiegebied vinden.

De meest laaggelegen gedeelten van het plangebied, na uitvoering van de GBT, worden afgewerkt met een ondoorlatende laag, zodat water minder makkelijk de bodem inzigt en poelen ontstaan. Ook hier wordt gespeeld met reliëf, om poelen van verschillende grootte en verschillende diepte te laten ontstaan. Kleine poelen, die niet het gehele jaar door water bevatten, zijn aantrekkelijk voor de rugstreeppad, terwijl grotere poelen met meer watervegetatie juist van belang zijn voor kamsalamander en poelkikker.

Beschaduwung van poelen wordt in ieder geval aan de zuidzijde voorkomen, enige opslag van riet en struweel op de noordoever is daarentegen juist gunstig om enige beschutting te bieden voor amfibieën. De poelen vormen daarnaast aantrekkelijk leefgebied voor insecten, zoals libellen. Daarmee neemt binnen het plangebied het voedselaanbod voor vogels en vleermuizen toe.

Vanuit de lage gebiedsdelen in het midden van het plangebied wordt een overgang gecreëerd via natte, vochtige en droge bloemrijke graslanden naar struweel en bosvegetatie aan de randen van het plangebied (aansluitend op de bestaande opgaande begroeiing). Bij de GBT wordt zo voedselarm mogelijke grond gebruikt als afwerking van het terrein, zodat een goede uitgangssituatie ontstaat voor soortenrijke graslanden, mogelijk zelfs heidevegetaties. In dergelijke kruidenrijke vegetaties voelen verschillende kleine zoogdiersoorten en insectensoorten zich thuis: aantrekkelijke voedselbronnen voor vogels en kleine roofdieren, zoals marterachtigen en vos. De momenteel tamelijk abrupte overgang tussen open terrein en bos ten oosten van het plangebied wordt verzacht door ontwikkeling van een robuuste mantel-zoomvegetatie. Bloem- en besdragende en stekelige stuiksoorten zoals lijsterbes, sleedoorn en meidoorn, leveren niet alleen een gevarieerder beeld, maar zijn

ook van belang als bron van voedsel voor insecten en vogels. Ook leveren zij beschutting en nestgelegenheid aan amfibieën, zoogdieren en vogels. Randvegetaties, rijk aan insecten, zijn daarnaast zeer belangrijk als foerageergebied en als vliegroute voor vleermuizen. Het plangebied wordt voor deze soortgroep dan ook aanzienlijk geschikter als leefgebied dan het momenteel is. Aan de noordgrens van het plangebied blijft de vegetatie opener, zodat een natuurlijke overgang ontstaat naar het kleinschalig landschap rondom de Mosamsee.

4.3 Recreatief medegebruik

Het gebied wordt toegankelijk gemaakt door middel van een wandel-, ruiter- en/of fietsroute en verbonden met recreatieve routes in de omgeving. Het betreft hier onverharde paden bedoeld voor extensieve recreatie.

Op een heuveltop kan een uitkijkpunt gerealiseerd worden die bereikt kan worden door een houten trap. In de lage delen kan een vlonderpad bezoekers door de natte zones leiden. Hierover wordt in overleg getreden met de toekomstige terreinbeherende instantie (mogelijk Natuurmonumenten) en de gemeente Brunssum.

Afvalzorg wil -voor zover mogelijk- bij de aanleg van paden, trappen en vlonders gebruik maken van gerecyclede materialen uit hun bedrijfsprocessen.

5 Conclusies

Het voorgestelde ontwerp van de GBT / het landschapsplan past binnen het vigerende beleid van zowel provincie Limburg als gemeente Brunssum om het plangebied om te vormen tot een ecologisch waardevol en landschappelijk aantrekkelijk gebied.

De primaire insteek betreft het verbeteren van de verbinding tussen de Schinveldse Bossen, de Teverenerheide en de Brunssummer Heide waarbij een landschap ontstaat dat teruggrijpt op het historische reliëfrijke landschap met bos, heide en struwelen. Voor de bijzondere soorten die binnen deze natuurgebieden voorkomen zal in het plangebied aantrekkelijk leef- en migratiegebied ontstaan. Door de GBT is het mogelijk binnen het plangebied zeer diverse biotopen op korte afstand van elkaar te realiseren. Op deze manier kan het plangebied voor veel diersoorten een belangrijke schakel vormen tussen de Schinveldse Bossen, de Teverenerheide en de Brunssummerheide, ondanks dat het een relatief klein gebied betreft.

Het gebied wordt geschikt gemaakt voor extensief recreatief medegebruik waardoor Brunssum nieuwe toegankelijke en beleefbare natuur krijgt en daarbij een aantal nieuwe verbindingen met groene gebieden in de omgeving en het Duitse achterland.

Door dit plan worden er geen toekomstige ontwikkelingen geblokkeerd of onmogelijk gemaakt. Sterker nog; dit plan geeft handvatten voor overige plannen (o.a. natuurcompensatie, versterking natuur- en recreatiewaarden en landschappelijke inpassing nieuwe activiteiten) om op aan te haken.

Literatuur

Meekeren, K.H. van. 2011. Natuurontwikkeling Brunssum. Herstel van historisch landschap. Sliet Landschap Experience, Vianen.

Natuurmonumenten, s.a. Ontwikkelingsvisie Heidenatuurpark. Natuurmonumenten, s-Graveland.

Nederlandschap, 2004. Natuurontwikkeling grondrecycling Brunssum. Herziene versie december 2004. Nederlandschap, Vianen.

Nederlandschap, 2005. Werkplan Natuurontwikkeling Brunssum, Achtergronden en principes voor de uitvoering van grondverwerking en natuurontwikkeling, juni 2005. Nederlandschap, Haarlem.

AFVALZORG BRUNSSUM

**Landschapsplan Grootschalige
Bodemtoepassing**

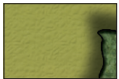
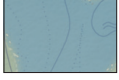
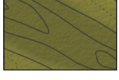
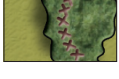
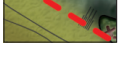
Bijlage 1 Ontwerp Landschapsplan Afvalzorg Brunssum

Referentiebeelden

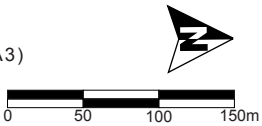
Verklaring

- Kruidenrijk open terrein
- Vochtig kruidenrijk open terrein
- Water en laagte
- Heuvel
- Bos
- Houtwal
- Recreatief pad
- Knuppelpad
- Uitzichtpunt
- Hoogspanningsmast
- Bedrijven
- Plangrens

Landschappelijk plan Brunssum
Presentatietekening

Afvalzorg BV

project: CSO002
tekening: 11-1072
status: definitief
schaal: 1:5 000 (A3)
19|09|2011

Bijlage 2 Rapport Natuurontwikkeling Brunssum. Herstel van historisch landschap

Natuurontwikkeling Brunssum

Herstel van historisch landschap

Aanvulling op het rapport
“Natuurontwikkeling grondrecycling Brunssum”,
Nederlandschap 2004

Geschreven door Klaas-Hemke van Meekeren,
Sliet Landschap Experience (voorheen Nederlandschap),
Vianen, augustus 2011.

1. Aanleiding

De locatie van NV Afvalzorg (NVA) ligt aan de westkant van de gemeente Brunssum op de grens met Duitsland. Het terrein van NVA ligt centraal tussen verschillende natuurgebieden, zoals de Teverener Heide, de Schinveldse bossen en Brunssumerheide. De ophoging en inrichting van het terrein als natuurgebied en gevarieerde zone met hoogteverschillen kunnen een belangrijke ecologische schakel vormen tussen de genoemde natuurgebieden.

De variatie in hoogten zorgt voor landschappelijk herstel in de omgeving waar vroeger meer hoogteverschil was. De ophoging en inrichting van het gebied met matig schrale grondsoorten zorgt voor een gevarieerde natuurzone met tal van biotopen. Bos, open kruidenrijk grasland met verspreide struiken en natte laagten bieden tal van soorten foerageergebied, verblijfsgebied en een zone voor populaties van dieren om uit te wisselen.

Deze aanvulling op het rapport Natuurontwikkeling Grondrecycling Brunssum uit 2004 gaat vooral in op het historisch landschap als aanleiding om hoogteverschillen te creëren.

Kaart 1: Projectlocatie en ligging in omgeving

2. Ontstaan landschap

Zuid-Limburg Heuvelland.

Het heuvelland bepaalt het beeld van Zuid-Limburg. Dit landschap is onderdeel van het Ardenner Massief waar Maas en zijrivieren zoals Geul en Geleenbeek brede dalen hebben uitgeschuurd in de oorspronkelijke hoogvlakte (bron 1). De reliefrijke plateaus op de hoogvlakte bestaan uit losgrond met daaronder kalksteen en soms steenkool. De plateaus worden afgewisseld door een netwerk van beekdalen.

In de natuurlijke situatie was alles hier met bos begroeid en door menselijk gebruik is er veel heide ontstaan. Vanaf 1850 is het landschap grootschalig ontgonnen en ontstaat een afwisseling van bossen en heide op de plateaus met brede dalen met akkers en een beekdal met graslanden. Vooral rond 1900 zijn op de plateaus (voor de mijnbouw) grote bossen aangeplant. De locatie van NV Afvalzorg is gelegen op het plateau.

De laatste eeuw is het gebied volledig in cultuur gebracht en is er in Limburg op veel plaatsen nog ruimte voor de natuur met heide, bossen en stukjes cultuurlandschap.

Afbeelding:
Historisch cultuurlandschap
Limburg rond 1850.

Omgeving locatie Afvalzorg landschappelijk verstoord.

De locatie van NV Afvalzorg (NVA) aan de Waubacherweg ligt op de oostflank van een groot plateau waarvan ook Teverener Heide (bovenop) en Brunssumerheide (westflank) deel uitmaken. De oorspronkelijke heuvelrug van het plateau is nog herkenbaar en loopt van Teverener Heide richting Bouwberg en is 100-110 meter hoog. Het hele gebied water af naar het noorden.

De locatie en zijn omgeving zijn landschappelijk sterk verstoord door winning van grondstoffen uit zandgroeves en mijnen en de latere opvulling met mijnsteen en grond. Richting Katharinenhof en Teverener Heide liggen veel plassen waar vroeger zand gewonnen is. Aan de zuidwestkant lagen grote groeves en nu grote stortbergen, waardoor het landschap hier zelfs veel hoger is komen te liggen. Van het oorspronkelijke relief is op de locatie en de directe omgeving weinig over. Daarvoor moeten we kijken naar de historische kaart en het relief in de omgeving.

2. Hoogten en relief

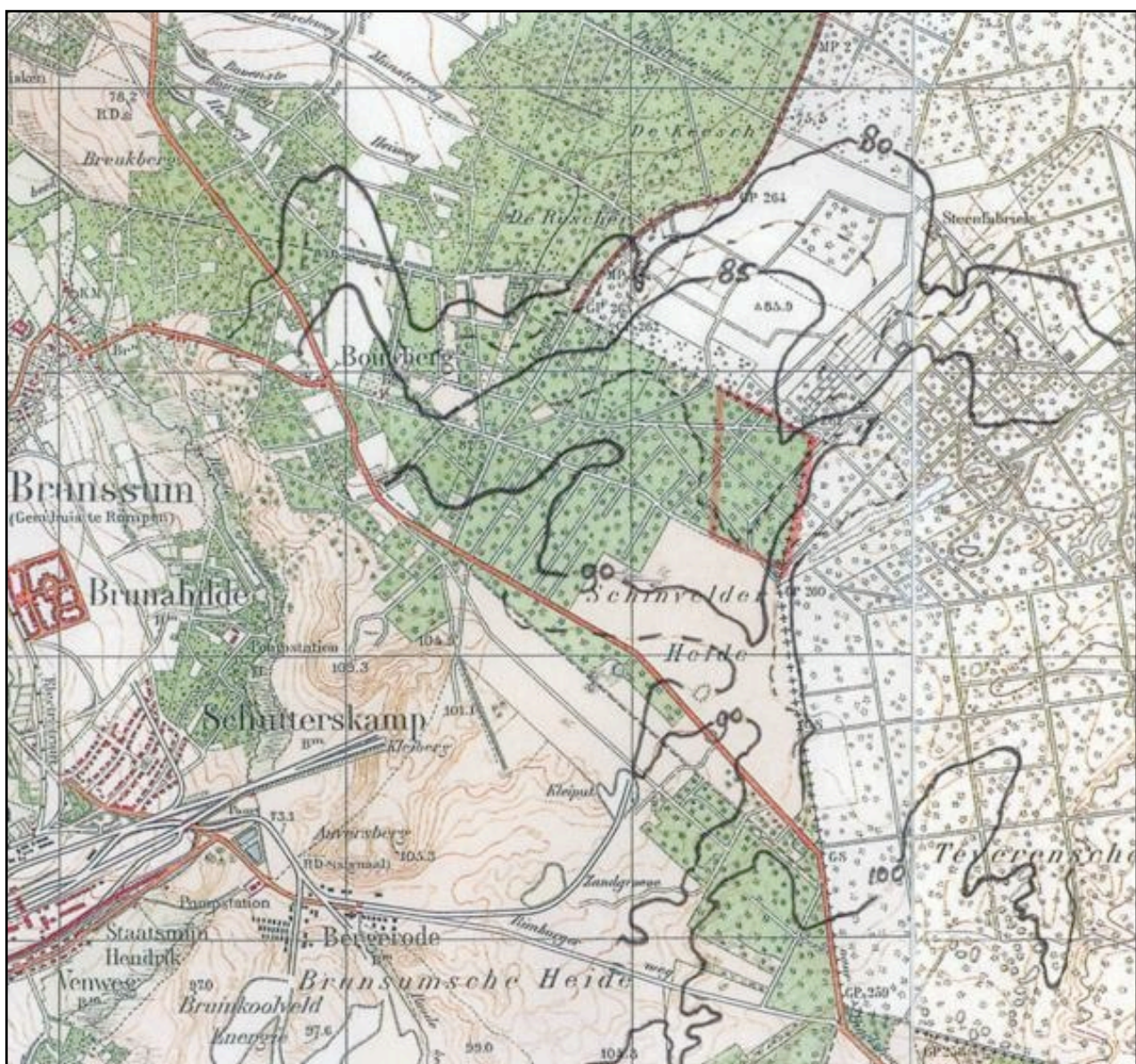
Als referentiebeeld voor het terrein kijken we naar de oorspronkelijke hoogtelijnen en naar andere flanken van het plateau, zoals Brunsummer- en Teverenerheide.

Hoogtelijnen in 1900

In 1900 is goed te zien dat vanaf de centrale heuvel op het plateau (de intensieve belijning) ten westen van de projectlocatie de hoogte van 110-100 meter afneemt tot 90-85 meter op het terrein van NVA. Op het terrein zelf verschilt de hoogte circa 5-7,5 meter over 250 meter afstand. Ook in de directe omgeving op Teverener Heide zijn hoogteverschillen tot 10 meter over 250 meter afstand. Daar waar nu het terrein van NVA ligt was vroeger een soort heuvel oplopend naar de zuidelijke hoek van het terrein.

Kaart 2: Cultuurhistorisch landschap rond 1900 met hoogtelijnen (bron 2)

Rode lijst is locatie NV Afvalzorg; Streepjes is grens met Duitsland. Groen is bos; Hoogtelijnen oranje.

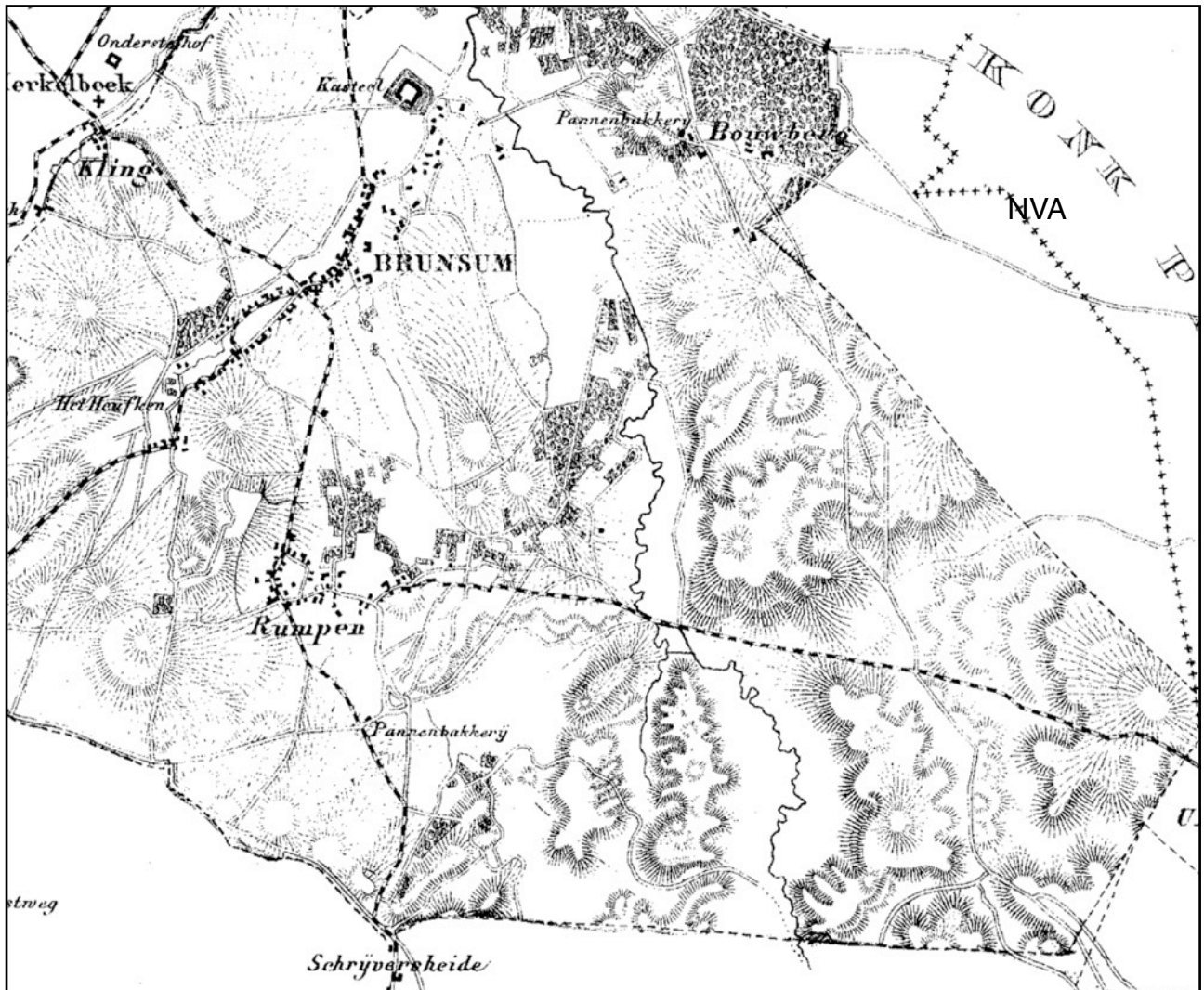

Relief

Dit gebied is volgens de relieffklassen van Maarleveld (bron 3) ingedeeld in “relief met matig korte steile hellingen” en “relief met korte flauwe hellingen”. Dit betekent hellingen van 5-10 meter over korte dan wel iets grotere afstand. Op oude kaarten uit 1900 van de Teverener Heide (kaart vorige blz. uit 1900) komen kleine heuvels (soort duinen) of een extra relief voor. Dit zien we ook terug op weer oudere kaarten uit ca 1840 van de de Brunssumerheide (bron 4 en 5).

Kaart 3: Hoogten en duinen 1866 (bron 4: Kuyper)

NVA is locatie NV Afvalzorg; Streepjes is grens met Duitsland. Duinen zijn de rondjes met reliefstreepjes.

Conclusie: Vanuit het historische landschap passen hoogteverschillen op het terrein van 5-10 meter over een afstand van 250 meter. Toevoeging van hoogte en kleine heuvels brengen het terrein terug in een oorspronkelijker staat.

3. Natuur

Rond 1850 waren alle gebieden, buiten de dalen waar de dorpen lagen, natuur: vlakten vol heide, kleine bosschages, zandverstuivingen en soms bos, zoals het de Schinveldse bossen. De lagere delen van Brunsummerheide waren natte veenheiden waar de Roode Beek ontsprong. De locatie van NVA en de directe omgeving was een grote kale vlakte met heide en misschien wat kleine bosjes. Rond 1900 waren grote delen aangeplant met bos en ook vrijwel de hele locatie van NVA. De Teverener Heide en Schinveldse bossen zijn nog steeds afwisselende natuurgebieden met heide, kruidenrijke graslanden, natte laagten en bos.

In de 20e eeuw is het gebied van NVA en de omgeving ontwikkeld als mijnlocatie, stortlocatie en bedrijventerrein. Hierdoor is de natuurlijke situatie verstoord en is het voor soorten van Teverener Heide en Schinveldse bossen minder gemakkelijk uit te wisselen. Natuurontwikkeling van de projectlocatie kan de ecologische verbinding tussen beide gebieden veel sterker maken en door uitwisseling worden populaties van soorten sterker.

Conclusie: vanuit historisch perspectief past op deze locatie kruidenrijk grasland met heide en verspreide struiken aangevuld met bos. De locatie vormt een ecologische verbindingszone voor dieren van Teverener Heide en Vosbroek

Afbeelding: ontwikkeling kruidenrijk grasland met verspreide struiken

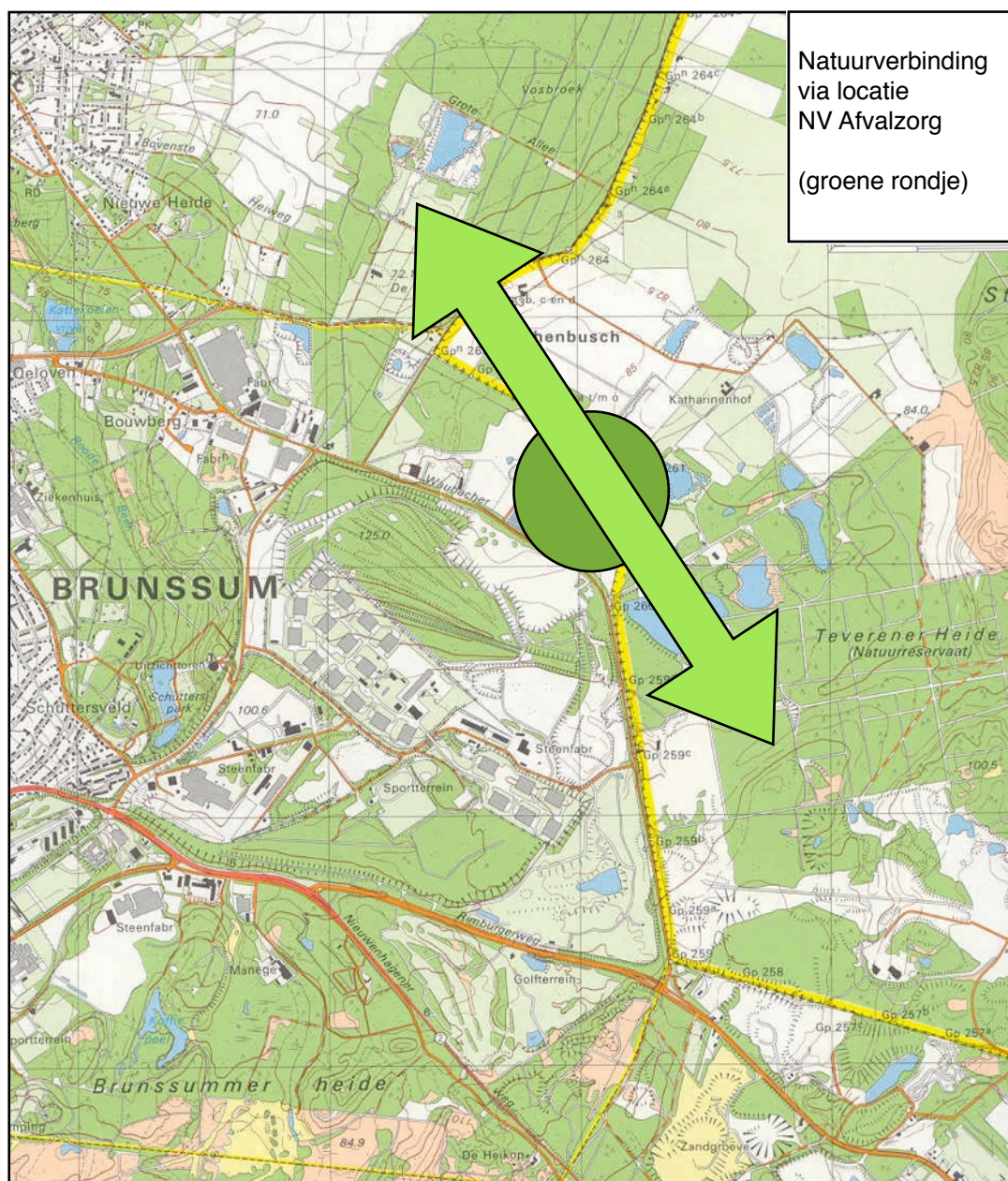

4. Natuurontwikkeling

Het plan van NV Afvalzorg herstelt relief in het gebied en bijzondere hoogtes in de omgeving. Door het ontwikkelen van schrale natuur en bos wordt de natuur ter plekke versterkt en worden oude natuurverbindingen hersteld. Door het verschil in hoogten ontstaan verschillen in bosbiotopen en flora met bijbehorende bijzondere diersoorten. De ene plek zal natter zijn dan de andere, waardoor een grote diversiteit aan soorten voor kan komen.

Een natte laagte in de luwte kan voor trekvogels een enorm belangrijk stapsteen zijn in hun tocht naar het noorden of zuiden. Dit soort plekken zijn in de omgeving weinig aanwezig. De huidige laagte heeft al veel data opgeleverd van trekvogels die hun krachten hier komen versterken.

Kaart 4: Ecologische verbinding

Bronnen

- 1) Provincie Limburg 2003, "Handboek Streefbeelden voor natuur en water in Limburg" , Natuurbalans Limes-Divergens, Nijmegen. Illustratie: Kees Nuijten.
- 2) Grote Historische Topografische Atlas 1894-1926 1:25.000, Uitgeverij Nieuwland (2006).
- 3) "Levend Land, Geografie van het Nederlandse Landschap" Prof. dr. J.I.S. Zonneveld, Houten, 1993.
- 4) Kuypers Gemeente Atlas 1865 kaarten Brunssum, Schinveld en Ubach.
- 5) Grote historische Provincie Atlas Limburg 1837-1844.